

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

VYUŽITÍ PŘEDMĚTU A JEDNODUCHÉ LOUTKY V MŠ
V PRÁCI ZAČÍNÁJÍCÍHO PEDAGOGA

USE OF OBJECT AND SIMPLE PUPPET IN NURSERY
SCHOOL PRAXIS OF TEACHER THE BEGINNER

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Radmila Svobodová

Autor bakalářské práce: Kristina Šolarová

Studijní obor: Učitelství pro MŠ

Forma studia: prezenční

Bakalářská práce dokončena: listopad, 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne

Podpis:

Poděkování

Děkuji své vedoucí Mgr. Radmile Svobodové, za odborné rady a ochotu při zpracování bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat učitelkám z mateřské školy za umožnění projektu. V neposlední řadě celé mé rodině za podporu a trpělivost.

Anotace:

Teoretická část se zabývá poznatky z dramatické výchovy, zahrnuje historii a druhy loutek a krátce se dotýká vývoje dítěte ve věku 5- 7 let.

Praktická část obsahuje popis projektu v jedné mateřské škole, který je zaměřen na využití loutky v mateřské škole v práci začínajícího pedagoga.

Klíčová slova:

Dramatická výchova, loutka, dítě předškolního věku.

Annotation:

The theoretical part deals with the knowledge of drama in education, including history and types of puppets and briefly touches on development of a child aged 5 to 7 years.

The practical part contains a description of the project in a nursery school, which focuses on the use of puppets in a nursery school praxis of teacher the beginner.

Key words:

Drama in education, puppet, preschool age child.

OBSAH

OBSAH.....	6
ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. DRAMATICKÁ VÝCHOVA	9
1.1. Pojem dramatická výchova	10
1.2. Cíle dramatické výchovy	10
1.3. Metody dramatické výchovy	11
1.4. Osobnost učitele dramatické výchovy	14
1.5. Loutkářova řeč	16
2. LOUTKA	17
2.1. Historie loutek u nás	17
2.2. Druhy loutek	22
3. VÝVOJ DÍTĚTE VE VĚKU 5- 7LET	26
II. PRAKTICKÁ ČÁST	29
4. LOKALITA EXPERIMENTU	29
5. CÍLE PRÁCE	30
6. HYPOTÉZY	31
7. REALIZOVANÝ PROGRAM	32
7.1.1. Den	33
7.2.2. Den	36
7.3.3. Den	39
7.4.4. Den	41
7.5.5. Den	43
8. SHRNUÍ VÝZKUMU	45
9. DISKUZE	46
9.1. Rozbor hypotéz	46
9.1.1. První hypotéza	46
9.1.2. Druhá hypotéza	46
9.1.3. Třetí hypotéza	47
9.1.4. Čtvrtá hypotéza	47

10.ZÁVĚR	48
11.POUŽITÁ LITERATURA	49
12.PŘÍLOHY	50

ÚVOD

Téma bakalářská práce „Využití předmětu a jednoduché loutky v MŠ v práci začínajícího pedagoga“ jsem si vybrala, protože studuji obor Učitelství pro mateřské školy a téma loutky mě zaujalo pro svou jednoduchost a zároveň velikou nápaditost, do jaké míry lze loutku v práci s dětmi využít.

Zaměřila jsem se na práci s jednoduchou loutkou, kterou jsem využila při pěti jednotkách programu v mateřské škole. Spolupráce s loutkou či jiným předmětem v mateřské škole je pro děti obohacující a inspirující, vede je k lepší soustředěnosti a je pro ně zábavnější. Úspěšná práce s dětmi, ať už v mladším, nebo starším školním věku, je podmíněna více činiteli. Jeden z těch důležitých je dramatizace a dramaturgie vůbec. Svým průzkumem bych tuto skutečnost chtěla potvrdit a povzbudit tak učitelky mateřských škol k tomu, aby ve svých programech více využívaly loutky, maňásky či jiné předměty.

Pro svou práci jsem si zvolila několik hypotéz a cílů, které budu během výzkumu řešit a v závěru vyhodnotím, zda jsem daných hypotéz a cílů dosáhla, za jakých okolností a s jakým výsledkem.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. DRAMATICKÁ VÝCHOVA

„Člověk je dokonale lidský, jen když si hraje.“
Friedrich Schiller

„Dramatická výchova je učení zkušeností, tj. jednáním, osobním, nezprostředkovaným poznáváním sociálních vztahů a dějů, přesahujících aktuální reálnou praxi zúčastněného jedince. Je založena na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů, situací a vnitřního života lidí současnosti i minulosti, reálných i fantazií vytvořených. Toto prozkoumávání a poznávání se děje ve fiktivní situaci prostřednictvím hry v roli, dramatického jednání v situaci. Je to proces, který může, ale nemusí vyústit v produkt (představení). Cíle dramatické výchovy jsou pedagogické, prostředky dramatické.“

(Machková, E.: Úvod do studia dramatické výchovy, IPOS-ARTAMA, Praha 1998)

Dramatická výchova umožňuje orientovat vyučování na aktivitu samotných žáků, kteří sami objevují a zjišťují. Vede k odstranění ostychu, uvolnění a nabyté zkušenosti se stávají lépe zapamatovatelnými, protože si je děti mohly samy vyzkoušet. Taková výuka vyžaduje jinou formu práce, než na kterou jsou učitelé zvyklí. Učitel se z řídicí pozice stává rádcem a pomocníkem a jeho hlavním úkolem je především motivace a vytváření té správné a vhodné atmosféry.

1.1. Pojem dramatická výchova

Dramatická výchova klade důraz na aktivitu dětí a mladých lidí a chce být pobídkou k aktivnímu poznávání a tvoření.

Jako základní činnost a základní prostředek dramatické výchovy můžeme označit dramatickou hru. Hru můžeme také označit jako základní činnost dítěte v období předškolního věku.

„Termínem dramatická hra se v naší psychologické literatuře označuje jistý typ spontánní dětské hry (hra s dějem, hra „na někoho“ nebo „na něco“).“

(Máchková, E.: Základy dramatické výchovy, Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha 1980, str. 28)

Součástí pojmu dramatická výchova je drama a divadlo-> podle Otakara Zicha je základem dramatu a dramatičnosti „vzájemné jednání osob“ přičemž jednání definuje Zich jako „názornou akci osoby, jež má působit na osobu druhou“

(Machková, E.: Základy dramatické výchovy, Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha 1980, str. 28)

1.2. Cíle dramatické výchovy

Proto, abychom mohli správně aplikovat při práci s dětmi dramatickou výchovu, musíme si vytyčit základní cíle. Dramatická výchova rozvíjí osobnost člověka ve třech oblastech, které se objevují i při rozvoji v dalších výchovách, jako je literární výchova, výtvarná výchova, hudební a pohybová výchova.

3 oblasti rozvoje člověka:

1. Sociální rozvoj
2. Estetický rozvoj
3. Etický rozvoj

Dramatická výchova rozvíjí především:

- Schopnost vnímat ostatní lidi, jejich pocity, jednání a vůbec prostředí kolem sebe samého
- Velký rozvoj fantazie, představivosti a kreativity
- Rozvoj komunikačních dovedností- komunikace verbální i neverbální
- Rozvoj schopnosti spolupracovat s ostatními lidmi, kolektivnost
- Náhled na různé životní situace- emocionální rozvoj- naučit se řešit krizové situace, které mohou nastat i v běžném životě
- Schopnost naslouchat a vcítit se do druhého člověka- empatie
- Schopnost kritického myšlení
- Probuzení zájmu o dramatickou výchovu, divadlo..
- Ztráta ostychu
- Příprava k aktivní účasti na kulturním životě

(Tichá, H.: Význam loutky v práci učitele 1. stupně ZŠ. Diplomová práce. Str. 11)

Tyto cíle se mezi sebou v praxi všechny propojují.

Dramatická výchova nám umožňuje stát se někým jiným za určité situace, vžít se do jeho role, řešit jeho problémy, představit si jak se člověk v dané situaci cítí a jak jedná. Při spolupráci skupina vytváří hru společně, všichni dávají a přijímají a tím tvoří hromadné „dílo“.

Dramatická výchova připravuje děti především rozvíjením jejich tvořivosti. V dramatických činnostech je nezbytně přítomna komunikace a to jak verbální, tak neverbální. Jde jak o komunikaci s druhým hercem, tak o komunikaci s divákem.

1.3. Metody dramatické výchovy

Pojem „metoda“ bychom mohli definovat jako způsob, jak dosáhnout nějakého teoretického i praktického cíle. Víme, že v dramatické výchově jde hlavně o dramatickou hru a hraní rolí. Metodami dramatické výchovy tedy můžeme rozumět, JAKÝM způsobem budeme hrát nebo jak se na samotnou hru připravíme.

Mezi hlavní metody dramatické výchovy patří:

A. Interpretace

- Herní interpretace někým připravené hry nebo napsaného textu
- Celá „hra“ je vázána na jistou předlohu.

B. Improvizace

- Nepřipravená hra spatra
- Děj se rodí až na jevišti

„Hlavní princip metod je však vždy znovu převzetí role, vytvoření fikce vlastním tělem a hlasem, zastoupení jiné postavy sebou samým, propůjčení sebe k modelování někoho, něčeho jiného.“

(Valenta, J.: Dramatická výchova a sociálně psychologický výcvik. ISV nakladatelství, Praha 1999; str. 52)

K dalším metodám se podle Valenty řadí:

1. Metody pantomimicko- pohybové

- Plná pantomima- můžeme definovat jako hraní pouze částmi těla bez použití řeči
- Mechanická pantomima- fázovaný pohyb ve stylu „robota“
- Narativní pantomima- pantomima ztvárňující paralelně to, co učitel či jiný hráč právě vypráví
- Ozvučená pantomima- ozvučení vlastní pohybové akce hráčem v jejím průběhu
- Pantomimický překlad- překládání slov vlastním pohybem
- Pantomimizace prostředí, prostoru a věcí
- Zrcadlení- hráči sdílí své pohyby
- Živá loutka- vedení pohybů hráče jiným hráčem
- Živé- nehybné obrazy- štrónza, sousoší, momentky, obrazy

2. Metody verbálně- zvukové: představují hlavní typy komunikace, které akcentují na řeč

- Dialogické monology- jeden hráč hraje dvě postavy
- Dabing
- Hádka, konflikt

- Chór- sborové mluvení v různých variantách
- Konverzace- nezávazná komunikace postav
- Mluvicí předměty- mluvení za loutky, předměty- předměty mohou zastupovat postavy /např.: svetr mladíka/, takže hráči jim dodají hlasy
- Neviditelné hlasy- rozhlasová hra, hraní jen hlasem
- Ticho- práce s mlčením a pauzou
- Zpěv

3. Metody graficko- písemné

- Beletrie
- Deníky
- Dokumenty
- Dopisy
- Dramatický text
- Myšlenkové mapy
- Obrazy
- Plakát
- Scénář
- Životopis

4. Metody materiálově- věcné

- Práce s kostýmem
- Práce s loutkou
- Práce s maskou
- Práce s papírem
- Práce s prostorem
- Práce s rekvizitou
- Práce se světlem a stínem

5. Metoda plné hry- jako postup zcela reálného hraní hlasem i pohybem, s užitím předmětů, s reagováním na prostor.

(Valenta, J.: Dramatická výchova a sociálně psychologický výcvik. ISV nakladatelství, Praha 1999; str. 47- 50)

1.4. Osobnost učitele dramatické výchovy

Učitel by měl být pro děti významnou osobností a autoritou na každém stupni školy. V mateřské škole to platí dvojnásobně, protože dítě se zde učí základním dovednostem, které ho budou provázet celým životem. Proto je důležité, aby učitel nebo učitelka nebrali své povolání jako „hlídací službu“, ale jako skvělou příležitost vychovat a naučit děti co největšímu množství vědomostí a dovedností. Učitel dramatické výchovy je pro děti zajímavý už tím, že pracuje s metodami dramatické výchovy, snaží se děti zapojit do celého programu a ne jim jen něco vysvětlovat.

Jak už jsem uvedla v první podkapitole, úkolem učitele dramatické výchovy je tedy být pro své děti zajímavý, umět je motivovat a umět je nadchnout, být jejich rádcem. Učitel dramatické výchovy musí mít především vnitřní zaujetí pro tento druh práce.

Pozitivní vztah k dítěti je určitě nepostradatelnou kompetencí učitele. Každý z nás si přece jednou za čas vzpomene na tu „naši hodnou paní učitelku ze školky.“ K dalším vlastnostem, které by učiteli nebo učitelce dramatické výchovy neměly chybět, patří citlivost a empatie- schopnost vcítit se do druhého člověka. Velice důležitá je schopnost tvoření, kreativity a jistá míra hravosti. S tím souvisí i velice rozvinutá fantazie a představitivost, která by měla vždy učitele doprovázet.

„Jako specifické schopnosti učitele se uvádějí pedagogická expresivnost, tj. schopnost vyjádřit se srozumitelně, být pro žáky sdělný, a dále pedagogický postřeh, tj. schopnost vnímat projevy druhých a správně je hodnotit. Obě tyto schopnosti se vzájemně podmiňují- aby učitel mohl zvolit správné a účinné prostředky svého výrazu, musí správně „číst“ v chování svého žáka.“

(Machková, E.: Základy dramatické výchovy, Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha 1980, str. 142)

Další kompetence učitele dramatické výchovy:

- Umět komunikovat a naslouchat
- Vnímat věci nově, neotřele, originálně, umět improvizovat

- Mít pozitivní přístup jak k jednotlivcům, tak ke skupině a respektovat jejich specifika
- Umět pohotově reagovat na vzniklé okolnosti a případné konflikty- mít pedagogický takt- schopnost intuitivně a bezprostředně reagovat na určité konflikty či situace

Učitelem dramatické výchovy tedy rozhodně nemůže být každý. Důležité je mít kladný vztah k dramatické výchově a mít pro ni vnitřní zaujetí. Velkou roli v povolání učitele hraje tolerance a trpělivost. Pedagog by neměl být snadno výbušný, cholerický, ale ani labilní nebo flegmatický. S odvedenou prací učitele souvisí samozřejmě podmínky klimatu celé školy. Kladný přístup a podpora ze strany vedení školy a ostatních kolegů přispívá k celkově dobrému pracovnímu výkonu.

Důležitým bodem je také včasná příprava pedagoga na hodinu či na program a následné hodnocení zrealizovaného programu. Vždy samozřejmě záleží na klimatu a náladě ve třídě. Proto někdy dochází k tomu, že se nedojde k předem vytyčenému cíli. Určitě bychom neměli násilně trvat na dokončení úkolu, nebo splnění celé lekce.

„Zajímavé v souvislosti s osobností učitele jsou strategie vedení. Strategií chápeme přístup učitele k práci, tedy způsob, jak spojuje metody a techniky v celky ve vztahu k cílům.

Zůstaneme-li u osobnosti dramatické výchovy, pak můžeme hovořit o vedení:

- *přímém, v roli*
- *nepřímém, bočním (učitel dává informace a pokyny během činnosti)*

Je pochopitelné, že učitel dodržuje při řízení systém kroků. Tedy od nejjednoduššího k nejsložitějšímu, od pohybu ke slovu, od hromadných improvizací k sólovým.“

(Tichá, H.: Význam loutky v práci učitele 1. stupně ZŠ. Diplomová práce. Str. 20)

1.5. Loutkářova řeč

Řeč člověku není vrozena a po narození nejsme schopni mluvit, opakovat slova, ani jim rozumět. Až teprve okolo prvního roku života je dítě schopné na základě toho, že na něj mluví lidé z jeho okolí, spojovat některé výrazy se smyslovou zkušeností. Lidská řeč vznikla z potřeby dorozumět se.

Co je řeč?

- Řeč je schopnost vyjádřit artikulovanými zvuky obsah vědomí.
- Řeč je specifická dovednost člověka jako druhu.
- Řeč plní funkci sdělovacího prostředku.

Předpokladem pro správné zvládnutí jevištní mluvy je dokonalé umění techniky řeči. To znamená osvojení si práce s dechem, hlasem, artikulací, mít velkou slovní zásobu, skvělou znalost mateřského jazyka a s tím i ovládnutí pravidel českého pravopisu, správné držení těla.

K řeči neodvratně patří vypěstování návyku správného nádechu a výdechu, které můžeme procvičovat různými dechovými cvičeními. To nejjednodušší z nich je, že stojíme rovně, ruce jsou podél těla a jsme úplně uvolnění. Nádech provádíme na tři doby a dáваме pozor, abychom nezvedali ramena. Po nádechu je takzvaná pauza a poté pomalu vydechujeme.

Ke správnému dechu a hlasu potřebujeme správné držení těla, to znamená nadlehčená a zpevněná pánev, protažení páteře a zmírnění esovitého zakřivení, ramena dozadu a dolů, nevystřekování brady, zpevnění kloubů dolních končetin. Měli bychom se vyvarovat kulatým zádům a povolenému těžišti.

2. LOUTKA

2.1. Historie loutek u nás

„Většina historiků rozděluje dějiny českého loutkového divadla do tří základních vývojových etap. Tu první tvoří období činnosti tradičních českých loutkářů, či přesněji kočovných marionetářů. Začíná přibližně ve druhé polovině 18. století a uzavírá se koncem 19. století. Druhou etapu vymezuje amatérské loutkářské hnutí první poloviny 20. století. Třetí etapa u nás začíná konstituováním sítě statutárních profesionálních loutkových divadel zakládaných po roce 1948, a přes výrazný vývoj a vnitřní diferenciaci pokračuje do dnešních dní.“

(Dubská, A.: Dvě století českého loutkářství, Akademie múzických umění v Praze, Praha 2004. Str. 11)

První marionety, což jsou shora ovládané loutky na drátcích, se v českých zemích začaly objevovat a rozšiřovat v polovině 17. století. V této době byly hlavními repertoáry hry, které se hrály jak s hereckým tak s marionetovým divadlem, inspirované alžbětinskou dramatikou, biblickými příběhy, italskými operami, německými truchlohrami a takzvanými hauptakcemi- vážný činoherní žánr cestujících hereckých společností vrcholného baroka ve střední Evropě.

Jelikož repertoár byl stejný jak u hereckého divadla, tak u loutkového divadla, kladl se velký důraz na antropomorfní pojetí loutek. Tomu musela odpovídat i ztvárnění, podoba a konstrukce marionet.

„Nejvýznamnějším důsledkem propojení hereckého a loutkového divadla byla skutečnost, že po předcházejícím období, kdy v loutkových produkcích převládaly pantomimické výjevy s doprovodnou recitací epických textů, se na marionetové scéně začaly poprvé důsledně uplatňovat dialogy dramatických textů.“

(Dubská, A.: Dvě století českého loutkářství, Akademie múzických umění v Praze, Praha 2004. Str. 19)

V 18. století podávali loutkáři žádosti zemskému guberniu¹ o povolení činnosti pro území celých Čech nebo aspoň pro několik krajů. Loutkář dostával povolení ke hře obvykle od krajského úřadu svého bydliště.

Podle zachovaných dat byl prvním významnějším českým loutkářem Jan Brát z Náchoda, syn tesaře Antonína Bráty.

„Nejstarší záznam o něm najdeme v rukopisných „Pamětech duchovní obce studnické“, které založil roku 1835 P. Myslimír Ludvík, „duchovní pastýř místní“, známý z Jiráskovy kroniky „U nás“. Píše o něm na listu LX: „R. 1729 Anna Viktoria, kněžna Pikolomka, ovdovělá koupivší Studnici, zaprodala tu dědičně mimo krčmu ještě pět chalup r. 1731, totiž kovárnu, pekárnu, a na kopečku od krčmy přes cestu; ostatní dvě, „proti krčmě“ a pak „chalupu židovskou“ koupil tesař Antonín Brada=Brad= Brát. Jeho syn nařezal si trochu podobek či figurek, nastrojil si panáčků či pimprlat a začal prokazovat hry v krčmách s nimi.“

(J. Bartoš.: Loutkářská kronika, Orbis, Praha 1963. Str. 51, 52)

První loutkář rozený v Čechách je Krištof Ludwig z Hořic u Krumlova. Věnoval se marionetovému divadlu, se kterým procestoval sousední státy.

Na podzim roku 1779 se setkáváme s prvním loutkářem rodu Kopeckých, Janem Kopeckým, otcem proslulého Matěje Kopeckého. Jan Kopecký podal roku 1789 žádost o povolení, aby směl ve svém kraji provozovat svoje marionetové divadlo. Žádost mu byla povolena na rok se zprávou „aby se vždy slušně a klidně choval“.

(J. Bartoš.: Loutkářská kronika, Orbis, Praha 1963. Str. 56)

První tištěná zpráva o českém loutkovém divadle je z roku 1816. Píše o něm Jan Hýbl v „Historii českého divadla od počátku až do nynějších časů.“ Hýbl klade vznik českých loutkových her na konec sedmnáctého století a uvádí: „Že však tehdy ještě za těžko bylo hereční společnost z mnohých osob pozůstávající vydržeti, a následovně větší hry provozovati, smyslili si mnozí také hru s maňásky, panáky, hayduláky, tak nazvanými tajtrlíky aneb tatrmanky (zpotvořená němčina ze slova: Theatermannel), jichžto chůzi, pohybování rukou, těla a hlavy pomocí drobných drátků a vláken řídili, a skryti za každou osůbku proměněným hlasem mluvili.“

(J. Bartoš.: Loutkářská kronika, Orbis, Praha 1963. Str. 117, 118)

¹ Gubernium: nejvyšší správní zemský úřad v Čechách a na Moravě v letech 1763–1848 se sídlem v Praze a v Brně.

Matěj Kopecký, narozen 27. 2. 1775, je považován za zakladatele českého loutkového divadla. S loutkami hrál veřejně již roku 1797, soustavně hrál loutkové divadlo od roku 1818. Byl jedním z řady českých loutkářů, kteří v 1. polovině 19. století šířili na venkově českou divadelní kulturu. Nejznámější postavou jeho her byl Kašpárek, zvaný také Pimprle, který vystupoval jako mluvčí tužeb a strastí lidu s často drsným lidovým humorem. Zemřel 3. 7. 1847 v Kolodějích nad Lužnicí.

„Repertoár lidových loutkářů v 1. polovině 19. století obsahoval hry ze starého mezinárodního repertoáru (Don Juan, Doktor Faust, Herkules a jiné), hry, které jsou dnes připisované učitelům z Rakovnícka, Prokopu Konopáskovi (1785- 1828). Jsou to například hry Posvícení v Hudlicích, pan Franc ze zámku a Weberův čarostřelec a hry převzaté z činoherního divadla- Loupežníci na Chlumu.“

(Tichá, H.: Význam loutky v práci učitele 1. stupně ZŠ. Diplomová práce. Str. 23)

K typickým loutkám stále patří Kašpárek, neboli Pimprle, Škrhola, který představoval vesnického primitiva, princ, princezna, král a dále byly také oblíbené hry s loupežníky. Všechny loutky vodil a mluvil principál a jednotlivé loutky rozlišoval hlasem. Divadelní představení byla zaměřena pro dospělé diváky.

Ve 2. polovině 19. století se původní loutkové divadlo potulných komediantů přesouvá do rodin a do škol a začíná se používat jako výchovný prostředek. Divadelní představení se začínají více přibližovat k mladému divákovi.

V roce 1913 vyšla série tištěných typových dekorací pojmenovaná Dekorace českých umělců. *„Byly to šestibarevné litografie, které podle návrhů známých výtvarníků provedl Jaroslav Procházka. Autorem Faustovy studovny a žaláře byl Adolf Kašpar. Jaroslav Panuška navrhl dekoraci návsí, Josef Wenig rytířského sálu, Jaroslav Procházka lesa. Ota Bubeníček se na této sérii podílel návrhem salonku a Stanislav Lolek vytvořil dekoraci volné krajiny se siluetou zámku v pozadí, Rudolf Livora vesnickou jizbu. Proscénium² a oponu navrhl František Kysela.“*

(Dubská, A.: Dvě století českého loutkářství, Akademie múzických umění v Praze, Praha 2004. Str. 149)

² Proscénium: prostor před oponou.

V prvním desetiletí 20. století se do popředí dostávali kromě marionet maňásci. Loutkáři si začali uvědomovat, že maňásci mají specifické výrazové možnosti, mimické proměnlivosti, pohybovou dynamiku a sklony ke komické nadsázce.

V této době, respektive v roce 1911, vznikl Český svaz přátel loutkového divadla, který si kladl za cíl všestranný rozvoj divadelnictví. Tento svaz začal vydávat v redakci Jindřicha Veselého časopis Český loutkář, později Loutkář.

Období od roku 1900 do konce první světové války 1914 je historiky nazýváno loutkářská renesance. V této době se totiž po letech stagnace zaktivizoval rozvoj českého loutkářství, a to hlavně díky amatérským divadlům. Divadla byla více přizpůsobovaná a zjednodušená dětem.

Za zmínku stojí i založení Loutkového divadla Umělecké výchovy v Praze roku 1914, které vzniklo při vinohradském spolku učitelů Umělecká výchova a tento program usiloval o všestrannou estetickou výchovu dětí. K hraní divadelních her používali marionety zavěšené na nitích.

Josef Skupa

„Mezi dvěma světovými válkami u nás existovalo jediné profesionální divadlo – Umělecké loutkové divadlo Skupy.“ Josef Skupa se proslavil doma i za hranicemi dvojicí loutek Spejbla a Hurvínka. Tyto dvě postavičky ztělesňovaly odvěký boj dvou generací a jejich hry byly určeny dospělým divákům. Teprve po Skupově smrti, kdy se těchto loutek ujal Skupův žák Miloš Kirschner, se staly Spejbl a Hurvínek oblíbenými postavami dětí. Repertoár Skupova divadla byl původně zaměřen na veselohru a parodii, ale s blížící se druhou světovou válkou hráli častěji hry s protifašistickým zaměřením a jejich činnost vrcholí v době okupace. Pod vedením Skupy získal svůj vztah k loutkám i světoznámý tvůrce československého loutkového filmu Jirí Trnka.“
(Tichá, H.: Význam loutky v práci učitele 1. stupně ZŠ. Diplomová práce. Str. 26)

Mezi první a druhou světovou válkou docházelo k optimálnímu rozvoji loutkového divadla. V českých zemích bylo nadále hodně kočovných loutkářů a nastalo takzvané období zlatého věku rodinných loutkových divadel. Nejčastějšími žánry této doby byly pohádky a komedie nejrůznějšího zaměření. Převažovaly komedie venkovského prostředí, jejichž hlavním hrdinou byl Kašpárek s (českým) Honzou nebo Škrholou, kteří se dostávali do konfliktů například s čerty, draky, vodníky apod.

V průběhu druhé světové války ztrácely ochotnické scény své provozní místnosti, v nichž normálně probíhala představení. Ochotníkům byly zabavovány archivy a inventáře, ale i přesto se za ztížených podmínek dalo hrát. Roku 1944 zavřeli nacisté všechna divadla. *„Porážkou fašismu a obnovením Československa po skončení války byly vytvořeny podmínky k obnovení loutkářské činnosti v plném rozsahu a k dalšímu dynamickému rozvoji českého loutkového divadelnictví.“*

(Dubská, A.: Dvě století českého loutkářství, Akademie múzických umění v Praze, Praha 2004. Str. 256)

2.2. Druhy loutek

Loutky spodové

Spodové loutky představují rozhodně nejširší skupinu běžně používaných figur. Vodíme je zdola, většinou jsme kryti za paravanem a stávají se vlastně prodlouženou rukou loutkoherce. Ruka loutkoherce je buď přímo v kostýmu loutky, nebo k pohybu loutkoherce používá vodící tyč, která vede až pod hrací lištu. K výhodám těchto loutek patří jednoduché jevištní stavby, dobré akustické podmínky, temperamentní pohyb loutky a volné rozehrání v prostoru.

Maňásci

Maňásky můžeme přirovnat k loutkám prstovým. Jsou to jednoduché a skromné loutky, které si loutkoherce navleče na ruku. Maňásci byli už v historii převážně humornými a groteskními loutkami, hrajícími převážně na tržištích, ulicích, pro kolemjdoucí, ale i v divadlech. Smyslem jejich her bylo pobavit diváky za jakýchkoli situací, hrát legraci a stát se terčem posměchu. Jejich velkou předností je schopnost hrát s rekvizitami. Důležité je, aby byl maňásek kvalitně vyroben. To znamená, že hlavička loutky musí být k tělu v takovém poměru, aby si mohla např.: utřít slzu u oka apod.. Výhodou maňásků je to, že zkušený loutkoherce může ovládat dvě loutky najednou, ale nesmí přitom zapomenout na odlišování hlasů obou postav.

Maroty

„Marota byla původně hůl evropských „dvorních bláznů,“ kteří ji nosili jako znak svého úřadu- ale zároveň to byla (pravděpodobně) jakási figura- alibi, za kterou se šašek schovával, když říkal svému vládci nebo jeho hodnostářům, či hostům, své směšné drzosti. Hlavička na holi a pod ní límec s rolničkami, které se při otáčení odštrředivou silou rozvířily, je dodnes platné technologické schéma maroty.“

(Dvořák, J. V.: Herectví s loutkou. IPOS, Praha 1997. Str. 44)

Pro své jednoduché ovládání si tuto loutku oblíbily dětské soubory, ale také pro zkušenější loutkáře jsou zajímavé. Šroubovitým pohybem se natřásá sukýnka, ruce se kývají podle boků a postava kráčí, pospíchá nebo tancuje. Pro maroty jsou rozhodující přednosti pohledu- tedy směr naklonění hlavy nebo i celý sklon figury. Jednoduché marotky můžeme vyrobit například z vařeček.

Javajka

Javajky pocházejí z Indonésie. „Javajka je nejbližše snaze o realistické ztvárnění postavy. Umožňuje to především vláčnost vodičích drátů, hrají celým tělem, tedy i detaily a gesty. Důležité pro výkon vodiče je výtvarné řešení a krejčovské zpracování oblečku loutky. Javajka je pohlednější, má-li výraznější prvky, např. rozevlátý plášť, paruku. Neuškodí rekvizity – vějíř, hůl atd. Použití rekvizity je velmi snadné. Navlékneme je přímo na ruku loutky, můžeme je i připevnit k dlani patentkou. Lehčí předměty lze nabírat do dlaně s pomocí magnetu vsazeného do dlaně.“

(Tichá, H.: Význam loutky v práci učitele 1. stupně ZŠ. Diplomová práce. Str. 31)

Loutka hůlková

U marot a javajek zasahuje loutkářova ruka do těla loutky a tvoří vlastně pohyblivé kyčle. Prodloužením ovládacího držadla pod paravan, tedy pod nohy figury, se stane z javajky loutka hůlková, ovládána dlouhou hůlkou, holí či tyčí.

Marionety

Objevují se již od středověku, kdy byly středem pouličního komediantství. Marionety se do rytmu hudby marionety natřásaly, tancovaly a hopsaly.

Marionety mají (převážně) dřevěné hlavy a celé konstrukce těla a jsou voděné na nitích nebo na drátcích. Loutka musí být dobře vyvážená a mít správný poměr tělo x hlava. Příliš těžká hlava komplikuje průběh celé hry, proto je nutné tyto zásady při výrobě marionety dodržovat.

„Loutky byly konstruovány tak, aby se kolenní klouby šavlovitě zablokovaly, aby se marionetář o „samostojící“ figuru spíš opřel, než aby zdvíhal její nepříjemnou váhu. Pravá ruka byla obvykle řezána s okrouhlým otvorem mezi ukazováčkem a palcem: na protažení pomocné nitě při taseň meče, na vsunutí sukovice, na zavěšování lucerny a jiných obligátních předmětů. Levice si naopak ponechávala otevřenou spáru, do níž se dala zasunout a snadno připevnit jakákoliv plochá rekvizita, například dopis.“

(Dvořák, J. V.: Herectví s loutkou. IPOS, Praha 1997. Str. 57)

Nitě se impregnovaly včelím voskem, aby se předcházelo rozchlupatění provázku, které by bylo na světle scény viditelné. Kostýmy loutek byly převážně z textilu,

úpletů, flanelu nebo z plstě. Scéna divadla byla poskládaná z pomalovaného pozadí a několika postranních kulis.

„K navázání volíme vícepramenné rezné nitě. Délka navazovaných nití odpovídá výšce lávky nebo ochozu. Má-li postava sedat, navážeme delší nitě, abychom neukazovali ruce s vahadlem. Nejprve vážeme hlavu, poté ramena. Závěs tvoří základní trojúhelník- hlava, navázaná na oba spánky, pak ramena. Následuje navázání stehů a nití na ruku.“

(Tichá, H.: Význam loutky v práci učitele 1. stupně ZŠ. Diplomová práce. Str. 33)

Loutky plošné

Z historie se dozvídáme, že plošné panáky namaloval před mnoha lety Mikoláš Aleš pro děti své bytné. Jednotlivé části loutky jsou kresleny samostatně a až poté jsou klouby spojovány k sobě cvočkem. Loutky mohou být pomalovány oboustranně. Ovládání je řešeno tahem nitě, špejle nebo drátku. Pro svou jednoduchost jsou loutky využívány na krátké situační hry.

Stínohra

Sledování stínů ruky, větví či jiných předmětů na stěně ozářené jeskyně- pravěk. Zde bychom mohli hledat původ stínoher.

„Vedení loutky bývá po vzoru Číny vodorovné, kde rozpochovali figury třemi vodícími tyčinkami vedenými kolmo k plátnu. Zdroj světla je umístěný nad hlavou vodiče. Číňané si zakládali na puntičkářském vedení pohybu loutek. Bohatě výtvarně provedené loutky tak zdařile vytváří iluzi bájných příběhů. Po orientálním způsobu je loutka vedena zdola. Tady už nemůžeme zdaleka mluvit o hereckém provedení, ale o obřadnosti produkce. To vše díky pevně stanoveným pravidlům, znakům.“

(Tichá, H.: Význam loutky v práci učitele 1. stupně ZŠ. Diplomová práce. Str. 31)

Loutky kombinované

Kombinované loutky vznikají kombinací loutkové hlavy s živou rukou či rukama loutkářů. Aby loutka vypadala věrohodně, je důležitý také kostým celé figury. Patří sem loutky přilbové: *„upevňujeme hlavu figury na nějakou čepici, čímž bezprostředně rozehráváme hlavu figury. Obě naše ruce, vložené do rukávů pokud možno širokého kostýmu hrají spolu s hlavou dokonale synchronní part.“*

(Dvořák, J. V.: Herectví s loutkou. IPOS, Praha 1997. Str. 76)

Loutka krosnová: *„na zádech herce je popruhy připevněna páteř figury s rameny a vkloubenou hlavou. Tu rozehráváme pevným táhlem, které je připevněno na jakési přilbě nebo čelence, takže loutkoherec přenáší pohyb své vlastní hlavy na skoro stejně velkou hlavu loutkovou. Svě ruce vkládá do objímek na pažích loutky a sám je zcela kryt širokým kostýmem.“*

(Dvořák, J. V.: Herectví s loutkou. IPOS, Praha 1997. Str. 76)

Za nevýhodu tohoto typu loutek považujeme to, že herec figuru nevidí, špatně se orientuje v prostoru a celou figuru špatně kontroluje.

Loutky mimické: vzniká za pomoci našich prstů, dlaně či celé pěsti. Důležité je vhodné natočení ruky a dokresluje oči, vlasy a ústa.

3. VÝVOJ DÍTĚTE VE VĚKU 5- 7LET

V tomto období stále pokračuje u dítěte velice rychlý vývoj týkající se všech hlavních linií. Dítě se stává tělesně a pohybově vyspělejší a obratnější, získává daleko větší poznatky v oblasti chápání, vnímání a myšlení a rozšiřuje si své vědomosti o světě. Dále se také upevňují a rozrůstají jeho sociální a citové vztahy k druhým lidem. Tím jsou děti lépe schopny pracovat náročněji a více spolupracovat s ostatními.

Velice výrazně pokračuje proces osvojování řeči, který příznivě ovlivňuje vývoj myšlení a vnímání, a to zejména proto, že je dítě schopné postupně zpřesňovat významy slov, které užívá.

„Tento proces je vázán na celkové rozšiřování zkušeností dítěte a jeho poznatků o světě. Umožňuje mu, aby postupně nahrazovalo počáteční velmi subjektivní předpojmy obecnějšího charakteru, které jsou východiskem k utváření pravých pojmů. I v tomto období se děti řeči intenzivně zabývají a cvičí se v ní zejména ve svých estetických hrách, k nimž patří naslouchání a reprodukování říkadel, básniček, pohádek apod. Některé děti začínají vytvářet různé rýmováčky nebo vypravují smyšlené příběhy.“

(Mišurcová V., Severová M.: Děti, hry a umění. ISV- nakladatelství, Praha 1997. Str. 153)

„Vnímání dětí je stále ještě převážně synkretické. Děti mají tendenci vnímat objekty globálně a zaměřovat se přitom na jejich nápadné znaky. Jen postupně se stávají schopnými vidět objekty jako strukturované celky a rozlišovat jejich různé části a vlastnosti.“

(V. Mišurcová, M. Severová.: Děti, hry a umění. ISV- nakladatelství, Praha 1997. Str. 153)

Vnímání prostoru je prozatím stále omezeno na prostor jen kolem dítěte, jehož středem je dítě samo.

Orientace v čase je pro svou abstraktnost pro děti velice nesnadná, zejména pochopení významu slov „nyní“, „dnes“, „zítra“, „včera“, která se při každém použití mohou vztahovat k jinému úseku reálného času, činí dětem velké potíže. Děti se

zpočátku orientují v čase pouze podle mimočasových kvalitativních znaků, např.: podle určitých činností (ráno je spojeno s mytím a oblékáním, v neděli je celá rodina doma) nebo podle určitých výrazných znaků (v zimě je chladno a padá sníh, v létě je teplo a kvetou květiny).

„Vývoj myšlení- Piaget charakterizuje myšlení dětí v tomto období jako názorné a intuitivní. Názorné proto, že soudy dítěte vyplývají z názorných dat a na základě vnímání jsou prováděny jejich případné opravy. Intuitivní proto, že dítě si ještě neuvědomuje, jak a proč určitým způsobem postupovalo. V důsledku toho zůstává jeho myšlení stále předlogické. „

(Piaget in: Mišurcová, V., Severová, M.: Děti, hry a umění. ISV- nakladatelství, Praha 1997. Str. 154)

V tomto období jsou u dětí již zastoupeny a oblíbeny hry recepční, reprodukční a tvořivé.

1. Recepční estetické hry

Děti rády poslouchají hudbu nebo pohádky a příběhy určené dětskému věku a ve velké oblibě mají sledování nepříliš složitých dramatických představení, zejména v televizi nebo v divadlech.

Velmi oblíbený je poslech říkadel, básniček a hlavně pohádek, ať už jsou puštěny z přehrávače nebo je čte rodič či paní učitelka.

2. Reprodukční hry

Děti s oblibou reprodukují různé písničky, říkadla, básničky, tance nebo pohádky. Jen ojediněle se pokoušejí o reprodukování výtvarných předloh. Velice často děti reprodukují básničky nebo písničky jako doprovod u jiné činnosti, např.: při kreslení nebo hraní s hračkami.

3. Tvořivé estetické hry

„Děti vytvářejí spontánně vlastní texty k písničkám, které zpívají, tvoří lehce jednoduché rýmováčky. Také se u nich začínají objevovat pokusy o dramatické ztvárnění různých námětů. Volné kreslení a jiné výtvarné činnosti jsou v tomto období velmi oblíbené.“

(Mišurcová, V., Severová, M.: Děti, hry a umění. ISV- nakladatelství, Praha 1997. Str. 163)

Časté je napodobování druhých lidí, ať už dětí nebo dospělých. Děti již mají určité zkušenosti s divadelními hrami pro děti, v nichž hrají loutky nebo osoby a možnost „hrát někoho“ je pro ně velice zábavná. S dramatickou tvorbou se seznamují především prostřednictvím různých televizních pořadů pro děti, zejména večerníků a prostřednictvím divadelních představení.

„Kvalitní a dobře provedená hra, zejména divadelní, vyvolává v dětech pravděpodobně jedny z nejsilnějších estetických a citových zážitků bez ohledu na to, že v mnoha případech ještě plně nechápou její obsah.“

(Mišurcová, V., Severová, M.: Děti, hry a umění. ISV- nakladatelství, Praha 1997. Str. 167)

Děti jsou v tomto věku schopny zahrát krátké divadlo s jednoduchým textem, ale po důkladné přípravě. Tato hra je pro ně nesmírně zábavná a inspirující. Děti si z divadel nebo televizních pořadů pro děti berou zábavnou formou ponaučení.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. LOKALITA EXPERIMENTU

Pro svůj experiment s využitím loutky v mateřské škole v praxi začínajícího učitele jsem si vybrala mateřskou školu na Bílé Hoře na Praze 6. Byla jsem zde ten samý rok na praxi, takže si mě některé děti pamatovaly již z dřívější doby. K dispozici jsem od paní učitelky dostala 10 dětí přibližně stejného předškolního věku v rozmezí 5-6 let. Jelikož měla paní učitelka s dětmi rozdělanou jinou práci, kterou musely dodělat, propůjčila mi pouze deset dětí.

Tato mateřská škola je dvoutřídní a je součástí základní školy. Každá třída je umístěna v jiném patře. Třídy jsou velké, prostorné, velice dobře osvětlené denním světlem, které vychází z velkých oken. Spací část se nachází v zadních prostorách třídy, které se přes program i volnou hru využívají jako hrací část, ale při spánku se dají s ostatní půlkou třídy rozdělit velkými posuvnými dřevěnými dveřmi. Svůj program jsem tedy měla možnost realizovat v této oddělené části, aby nás nerušily ostatní děti, které měly svůj program s paní učitelkou.

K mateřské škole patří malé hřiště a kus travnatého prostoru se stromem.

5. CÍLE PRÁCE

Pro svou práci jsem si zvolila několik cílů, které jsem se snažila při projektu a při práci s dětmi splnit.

Cíle:

- Vytvořit a zrealizovat projekt pro děti ve věku 5- 6 let, který bude doprovázený loutkou.
- Zjistit, jaký je zájem dětí při programu s loutkou, jak budou spolupracovat a jak se budou zapojovat.
- Porovnat, jaké jsou reakce dětí na mé vedení a jaké na vedení loutky.
- Seznámit děti podrobněji o povolání listonošů.

6. HYPOTÉZY

- Předpokládám, že alespoň 75% dětí ze skupiny bude brát loutku jako autoritu.
- Myslím si, že děti budou aktivně a nadšeně spolupracovat, protože program s loutkou pro ně bude zajímavý a zábavný.
- Předpokládám, že děti budou dodržovat mnou a loutkou zadaná pravidla.
- Myslím si, že program s loutkou bude více bavit děvčata.

7. REALIZOVANÝ PROGRAM

Pro svou skupinu deseti dětí jsem si připravila projekt doprovázený loutkou vlastní výroby v rozsahu pěti dnů. Loutka představovala pošťáka Antonína, který se nečekaně ocitne v mateřské škole a pár dnů tu s dětmi zůstane. Celý program byl inspirován poštovskou tematikou a hlavním prvkem zde byla samotná loutka, která většinu programu děti vedla, chválila je, upozorňovala na chyby a povídala si s nimi.

- První den byl zaměřený na seznámení dětí s loutkou a se mnou. Připravila jsem pro ně jednoduchou hru s indiciemi a malou odměnou na konci.
- Druhý den děti výtvarně zpracovávaly svou představu o tom, kde by chtěly s pošťákem být.
- Třetí den si děti vyzkoušely, jaké to je být hercem a zahrály pošťákovi, paní učitelce a ostatním dětem krátké divadlo o zvířátkách.
- Čtvrtý den jsme s dětmi zpívali píseň „Jede, jede, poštovský panáček“ a zapojili jsme ke zpěvu i Orffovy nástroje.
- Pátý den jsme projekt zakončili nakreslením obrázků do dopisu, který jsme následně na procházce hodili do poštovní schránky.

7.1. 1. Den

<u>Věková skupina:</u>	5- 6leté děti
<u>Počet dětí:</u>	10
<u>Námět:</u>	Ztracená kabela
<u>Předpokládaný čas:</u>	30- 45 minut
<u>Cíl:</u>	Seznámení s loutkou. Děti budou kolektivně spolupracovat, rozvinou si orientaci v prostoru.
<u>Pomůcky:</u>	kartičky (indicie) s obrázky, brašna s dopisy
<u>Prostředí:</u>	část v místnostech MŠ, část na hřišti se zahrádkou u MŠ
<u>Popis činnosti:</u>	Děti budou hledat po celém areálu mateřské školy indicie-> dopisy a v nich kartičky s obrázkem, který bude představovat místo umístění další indicie. Jako první dostanou děti dopis s obrázkem, na kterém bude klavír. Půjdou tedy ke klavíru, kde najdou indicii s obrázkem umyvadla. V umyvadle se bude nacházet dopis s obrázkem šatny. V šatně najdou další indicii s obrázkem pískoviště, proto se děti převléknou do věcí, které mají na hřiště či na procházku. V pískovišti bude dopis s obrázkem stromu. U stromu bude připíchnutý dopis s obrázkem malého plastového domečku. V domečku bude poslední prázdná obálka, položená na brašně s dopisy.
<u>Motivace:</u>	Pošťák Toník ztratil svou kabelu s dopisy, když utíkal před zlým hlídačím psem. Budu si povídat s loutkou o tom, co se stalo, abych u dětí navodila takovou atmosféru, aby loutku braly jako živou bytost. Nakonec se pošťák dětí zeptá, zda by mu nepomohly jeho kabelu najít, jinak neroznesí všechny dopisy těm, kterým byly určeny.

Realizace 1. činnosti

Paní učitelka mi dala k dispozici deset dětí. Dostala jsem skupinku pěti děvčat a pěti chlapců ve věku 5- 6 let. Třídy v této mateřské škole jsou rozděleny na dvě části posuvnými dveřmi, měla jsem proto velký prostor, oddělený od hluku hrajících si ostatních dětí. Děti seděly na malém pódiu, já seděla před nimi a představila jsem se jim. Poté jsem navrhla, že by bylo dobré, aby se představily i děti mně- každé dítě vždy řeklo své jméno a věk. Chvíli jsme si povídali o tom, co děti zažily o víkendu, když bylo ošklivé počasí. Snažila jsem se, aby každý ze skupiny něco řekl. Děti se samozřejmě překřikovaly, tak jsem je upozornila na to, že když mluví všichni, nerozumím ani jednomu, a tak by se mohly hlásit a já je budu vyvolávat. Měla jsem na svém telefonu nastavený budík, aby mi zazvonil asi po deseti minutách našeho povídání. Zvedla jsem „jako“ telefon s omluvou, že mi někdo volá. Děti mě pozorovaly a poslouchaly, co říkám. Celý hovor z mé strany zněl takto:

„Ahoj Tondo, co se děje? Jsem s dětmi ve školce a máme tu rozdělaný program.“

„Pro pána krále! A jsi v pořádku?“ (Děti zpozorněly, ale nechápaly, co se děje)

„Jsi kousek od školky? Poběž k vrátkům, já ti otevřu!“

„Ahoj.“

Položila jsem telefon, řekla jsem dětem, že se stala hrozná věc a že hned přijdu. Vrátila jsem se zpátky s pošťákem, představila jsem ho dětem a začala jsem se ho vyptávat, co se stalo. Vedla jsem s loutkou dialog. Pošťák nám vyprávěl, jak každý den roznášel dopisy, ale u jednoho domu z vrátek vyběhl veliký pes, hrozně štěkal a hnal se za Tondou. Utíkal a v panice někam odhodil kabelu se všemi dopisy, které ještě nestačil hodit lidem do schránky. Potom zavolal do školky, jestli by se u nás před tím hrozným psem nemohl schovat. Překvapilo mě, že když pošťák přestal mluvit, děti se ho ptaly, kde je ten pes teď a jestli mu něco neudělal, nebo jestli se nebál. Zeptala jsem se dětí, zda by chtěly pomoci s hledáním brašny a děti s nadšením souhlasily a dokonce se pár dětí ptalo, jestli se v případě, že brašnu najdeme, pošťák už nebude mračit a bude se smát (loutka má pusku na suchý zip a když vešel do třídy tvářil se smutně). Loutka vysvětlila, že si pamatuje místa, okolo kterých běžela, když ztratila kabelu- místa jsem měla nakreslené na kartičkách. Děti dostaly první indicii v obálce, na které byl namalovaný klavír. Ani jsem jim nemusela vysvětlovat, že mají hledat další dopis u klavíru a děti už k němu samy od sebe běžely.

Indicie byly v tomto pořadí:

- Klavír
- Umyvadlo
- Šatna (zde se děti převlékly do věcí na ven)
- Pískoviště
- Strom
- Plastový domeček

V šatně pošťák děti upozornil na to, že by měly být velmi potichu, protože se venku někde může skrývat ten zlý pes a také, že by se měly celou dobu držet za ruce, aby se někdo neztratil. Na zahrádce se ale všechny děti pustily a běžel každý zvlášť. Děti se samozřejmě po chvíli začaly opět překřikovat, proto jsme obě, já i loutka, zopakovali, že mají být potichu. U této hry jsem si všimla, že děti se soustředí pouze na jednu věc, v tomto případě na hledání indicií- když našly poslední obálku v plastovém domečku, vůbec si nevšimly toho, že dopis byl položený na brašně s dopisy. Po chvíli prohledávání místa „poklad“ našly. V brašně byly dopisy a deset jiných obálek, které byly určeny každému dítěti- v obálce našly sladkou odměnu. Podle plánu jsme všichni měli jít zpátky do školky, ale děti si chtěly zahrát nějakou hru venku. Vybrala jsem jedno dítě, které představovalo psa a všechny ostatní děti byly pošťáci a listonošky- byla to klasická hra „Rybičky, rybičky, rybáři jedou“, jen jsem pozměnila téma, aby se hodilo k mému programu. Celou hru jim startoval pošťák. U této pohybové hry mám většinou problém s tím, že děti neběhají jen ve vyznačeném prostředí, ale i mimo něj a vrací se i v opačném směru. Proto jsem několikrát vysvětlila pravidla, ale po nějaké době se děti opět rozprchly na trávník vedle hřiště. Po hře si děti mohly na lavičce vzít bonbon. Při této příležitosti, se loutka dětí ptala z jakého materiálu je obal od bonbonu a do jaké popelnice by ho vyhodily. Překvapilo mě, že to každý z nich věděl. Vrátili jsme se zpátky do MŠ do šatny, kde se děti převlékly. Pošťák se s nimi rozloučil, každý mu potřásl rukou a mohl ho pohladit. Děti byly zvědavé, jestli přijdeme i druhý den, pošťák jim pověděl, že přijde za dva dny.

Z prvního dne jsem měla obavy, jak mě a hlavně loutku děti přijaly, ale z jejich poznámek a výrazů můžu s klidem říct, že se s námi perfektně „zžily“. První den měl děti uvést do celého projektu, seznámit je s loutkou jako s prostředkem mé výuky.

Program dopadl nadmíru podle mého očekávání. Netušila jsem, že si to děti budou tolik užívat. Jediný problém pro mě byl v tom, že děti nedokázaly při cestě za dopisy spolupracovat, radit se. Každý hrál jen za sebe a nedokázaly vytvořit tým.

7.2. 2. Den

<u>Věková skupina:</u>	5- 6 leté děti
<u>Počet dětí:</u>	10
<u>Námět:</u>	„Kde všude byl?“
<u>Předpokládaný čas:</u>	45-60 minut
<u>Cíl:</u>	Děti se posunou v rozvoji fantazie- budou schopny nakreslit místo, kde by chtěly být. Rozvinou si své vyjadřovací schopnosti. Rozvíjení poznání- děti si zopakují své poznatky o světě. Vyzkouší pantomimu.
<u>Pomůcky:</u>	Papíry, pastelky
<u>Prostředí:</u>	Třída v MŠ
<u>Popis činnosti:</u>	Děti si budou s pošťákem povídat o místech, které si myslí, že při své práci může navštívit (budeme vycházet z toho, že loutka roznáší dopisy po celém světě). Snažit se děti usměrnit na nekonkrétní místa jako např.: hory, pole, louka, moře.. Poté budou pantomimicky předvádět, co na jakém místě děláme. Děti budou následně kreslit každý zvlášť na svůj papír obrázek, který bude mít dvě podmínky- bude na něm pošták a nějaké místo. Skládání obálek. „Čtení“ obrázku.
<u>Motivace:</u>	Vstupní dialog mezi mnou a loutkou o tom, zda stihá roznosit všechny dopisy po celém světě.

Realizace 2. činnosti

Při příchodu „moje“ skupinka dětí zpozorněla a téměř okamžitě mě zahrnula otázkami, jestli mám s sebou pana pošťáka, zda půjdeme zase ven a jestli si s nimi dnes budu hrát. Přesunuly jsme se opět do zadní části třídy, oddělené posuvnými dveřmi. Děti byly trochu rozjívené, tak jsem rychle přišla na scénu s pošťákem, který jim připomněl, že by mohly svým hlukem přilákat toho zlého psa a také že když se všichni překřikují, není rozumět ani jednomu z nich. Děti se na chvíli ztišily, ale jeden chlapeček se začal vyptávat, kde má pošťák čepici. Líbilo se mi, že se zeptal přímo loutky, proto mu pošťák Tonda odpověděl, že ji ztratil, jak utíkal před psem a že si ještě nestačil koupit novou. Do toho se vložila jedna holčička, která mu radila, že se čepice kupují v obchodě se zimním oblečením. Po tomto okamžiku jsem si uvědomila, že děti berou loutku jako živou bytost, dokáží s ní komunikovat a vnímají ji jako autoritu. Následoval dialog mezi mnou a loutkou o tom, jak stíhá doručit všechny dopisy po celém světě. Položila jsem dětem otázku „Kolem čeho může pošťák na svých cestách jet?“ Děti začaly vykřikovat konkrétní města a země jako Paříž, Anglie, Itálie.. Chtěla jsem po nich, aby vymyslely nějaká nekonkrétní místa, proto jsem jim zkoušela napovídat různými „hádankami“ (př.: Je to veliké, žije v tom spousta ryb, ale rybník to není, co je to?). Po chvílce hádání děti pochopily, jaké odpovědi mě zajímají a začaly jmenovat: hory, les, pole, louka, město, moře, řeka, poušť, pyramida, prales, jeskyně.. Další otázka zněla: „Čím vším může pošťák po světě jezdit?“ Myslím, že děti vyčerpaly veškeré dopravní prostředky, včetně kolečkových bruslí a koloběžky. Následovalo pantomimické vyjádření pohybu některých míst, které děti jmenovaly:

- Šplhali jsme po horách, plavali v moři, veslovali v lodi, po špičkách běhali po rozpáleném písku pouště, stoupali na vrchol pyramidy, vylezli na palmu pro kokosový ořech, proletěli jsme se letadlem a řídili jsme autobus.
- Na vydýchání jsme si lehli na pláž a opalovali jsme se

Po krátké relaxaci řekla loutka dětem, že by se jí moc líbilo, kdyby jí namalovaly obrázek, kde bude sama loutka na nějakém místě, o kterém jsme si tu třeba povídali, ale že úplně nejlepší by bylo, kdyby se děti snažily namalovat místo, o kterém jsme nemluvili. Snažila jsem se je přesvědčit o tom, že když namalují něco jiného než statní, něco velice zajímavého, budou výjimeční. Na dětech bylo vidět, že se snaží vymyslet opravdu takové místo, které ještě nezaznělo. Protože jsem se chtěla

vyhnout tomu, aby se děti navzájem ovlivňovaly, opustila jsem od zásad správného držení těla při sezení a na tu chvíli si měl každý najít své místo někde v prostoru, aby neseseděl přímo u kamaráda. Rozdala jsem po pěti pastelkách různých barev každému dítěti s tím, že když budou potřebovat jinou barvu, přijdou za kamarádem a poprosí ho, zda by mu pastelku nepůjčil. Byla jsem nadmíru spokojená s tím, jak se děti k sobě chovaly a jak každý pracoval sám se svou vlastní představou a fantazií. Při práci byl naprostý klid, každý se soustředil jen na svůj papír a jediný šum vznikl při půjčování pastelek. Používaly slova prosím, děkuji a mluvily potichu, aby ostatní nerušily. Zapomněla jsem podotknout, že si obrázek nemají podepisovat, protože jejich podpisy nakonec překrývaly v některých případech čtvrt obrázku. Po domalování jsme seděli v kroužku, každý se svým dílem otočeným obrázkem dolů. Následovalo „čtení“ obrázků. Nakreslila jsem také obrázek a předvedla jsem dětem, jak se z takového obrázku čte. „Nakreslila jsem pošťáka, jak se se svou brašnou prochází na jižním pólu mezi tučňákama.“ Poté jsem jim svůj obrázek ukázala. Šest dětí z deseti nedokázalo vyslovit souvislou větu, spíše popisovaly jen věci, které nakreslily: „Já jsem nakreslil pošťáka, hory, mrak, strom a trávu“. Čtyři děti zvládly vymyslet celou smysluplnou větu. Pochválila jsem je za to, že si daly opravdu záležet na tom, jaké místo nakreslily. Na papírech se objevil hrad, iglú, Eiffelova věž, pyramida, hory. Pošťák všechny pochválil a byl nadšený ze svých podobizen. Nakonec jsme z obrázků udělali obálky a děti si mohly dopis odnést domů. Na úplný závěr jsem dětem položila otázku: „Za co byste pochválily svého kamaráda? Co hezkého se mu dnes podařilo?“ Mluvily s malým ostychem, ale dokázaly uvést jméno a za co pochvala byla. Následovalo rozloučení se mnou a s pošťákem.

Program na tento den byl pro mě úspěšně splněn. Podařilo se nám naplnit všechny vytyčené cíle, až na neúplné větné celky u čtení obrázků a malou komplikaci s dětskými podpisy. Dál by se tento program mohl rozvíjet tak, že by děti všechny obrázky seřadily vedle sebe a zkoušely utvořit nějaký příběh o tom, jak pošťák cestuje světem.

7.3. 3. Den

<u>Věková skupina:</u>	5- 6 leté děti
<u>Počet dětí:</u>	10
<u>Námět:</u>	Boudo budko, kdo v tobě přebývá?
<u>Předpokládaný čas:</u>	45- 60 minut
<u>Cíl:</u>	Děti si zahrají jednoduché divadlo, dostanou se do role určitého zvířete, osvojí si jeho pohyby, zvuky. Naučí se krátký text, který ve hře uplatní.
<u>Pomůcky:</u>	Zvířecí čepičky, text k pohádce, malý koberec.
<u>Prostředí:</u>	Třída MŠ
<u>Popis činnosti:</u>	Děti si poslechnou krátkou pohádku o zvířátkách. Poté si rozdělí role, vezmou si zvířecí čepičky a každý si zkusí svůj text. Povíme si celý postup hry a vymezíme si prostor pro divadlo. Nakonec si zahrajeme celou pohádku.
<u>Motivace:</u>	Nechám loutku mimo třídu a domluví se s dětmi na tom, že uděláme pošťákovi překvapení- zahrajeme mu divadlo.

Realizace 3. činnosti

Nechala jsem pošťáka ve vedlejší třídě. Děti se okamžitě ptaly, jestli dneska přijde a zda ho uvidí. Vysvětlila jsem jim, že bych s nimi chtěla udělat Tondovi překvapení, a to takové, že mu zahrajeme divadlo. Pro představení jsem si vybrala pohádku „Boudo, budko, kdo v tobě přebývá?“, kde jsou hlavní postavy zvířátka. Věděla jsem od paní učitelky, že děti už jednou tuhle pohádku hrály, ale na začátek jsem jim celou pohádku přečetla, aby si ji připomněly. Měla jsem vypůjčené látkové, zvířecí čepičky- každé dítě si vzalo jedno zvíře. Rozdělili jsme si role- já jsem byla vypravěč, děti zvířátka. Při této příležitosti jsem dětem vysvětlila slova ROLE a REŽISÉR, protože nevěděly, co to znamená a dále jsme si vysvětlili, jak se takový herec musí chovat- mluví nahlas a srozumitelně, netočí se k divákům zády. Každý zvlášť se poté naučil a několikrát zopakoval svůj krátký text a vyzkoušeli jsme si pohyby všech zvířat. Rozložili jsme si malý koberec, který představoval budku. Děti se seřadily na pódiu v pořadí, v jakém měly vystupovat. Když byly děti připravené, řekla jsem jim, ať jsou potichu, že teď jsou v divadle, budou hrát představení a že

dojdu pro pošťáka. Tonda děti pozdravil, řekl, že se moc těší na divadlo a že už můžou začít. Posadila jsem ho na židli před pódium. Děti občas zapomněly text, nebo že jsou zrovna na řadě a některým dětem nebylo skoro rozumět. Když jsme hru dohráli, pošťák zatleskal, všechny moc pochválil a upozornil je na to, že jim občas nebylo rozumět, tak ať si na to dají příště pozor. Děti trvaly na tom, že si prohodí mezi sebou role a že si pohádku zahrajeme ještě jednou. Každý si opět zopakoval svůj text. V této hře jsem si povšimla, že většina dětí zesílila svůj hlas a snaží se, aby jim bylo rozumět. Děti z vedlejší třídy občas nakukovaly, co děláme, proto mě napadlo, že by děti mohly zahrát divadlo pro zbytek třídy a paní učitelku. Pomohla jsem našim divákům s přípravou hlediště a s herci jsme si znovu opakovali:

- Herec musí mluvit nahlas a zřetelně
- Herec se netočí zády k divákům
- Když herec zrovna nehraje na jevišti, nemluví a neruší ostatní

Ke konci pohádky se děti začaly točit k divákům zády, ale bylo na nich vidět, že se snaží a hlavně, že je to baví. Na konec se děti uklonily, diváci zatleskali a já a moje skupina dětí jsme se opět „zavřeli“ do zadní části třídy. S pošťákem jsme všechny děti pochválili, jak se jim divadlo povedlo. Na závěr jsem chtěla od dětí slyšet, jestli si pamatují to, co jsme dělali na předchozích dvou hodinách s pošťákem. Překvapilo mě, že si to děti hezky vybavily. Na závěr se děti rozloučily s pošťákem a každý mu podal ruku.

Z dnešního dne jsem měla opravdu radost. Původně jsme měli hrát divadlo jen jednou a nakonec se hrálo třikrát. Na dětech bylo vidět, že je to moc baví, snažily se a jejich snaha byla odměněna potleskem diváků a pochvalou z mé a pošťákovy strany. Jak už jsem zmínila, děti se v průběhu hry točily k divákům zády a občas jim nebylo rozumět, ale i přesto jsem byla ráda, že to všechno zvládly, text si zapamatovaly všechny děti a hlavně z toho měly radost. Celý text pohádky přikládám do příloh.

7.4. 4. Den

<u>Věková skupina:</u>	5-6 leté děti
<u>Počet dětí:</u>	10
<u>Námět:</u>	Zpíváme a hrajeme
<u>Předpokládaný čas:</u>	30 minut
<u>Cíl:</u>	Děti si zazpívají a připomenou známou píseň, naučí se jednoduchý doprovod na Orffovy nástroje.
<u>Pomůcky:</u>	Kytara, Orffovy nástroje
<u>Prostředí:</u>	Třída MŠ
<u>Popis činnosti:</u>	Zazpíváme si píseň <i>Jede, jede poštovský panáček</i> . Rozdýcháme se, rozezpíváme se, zopakujeme si text, zazpíváme si píseň, zapojíme ke zpěvu Orffovy nástroje.
<u>Motivace:</u>	Pošťák bude dětem vyprávět o tom, že se občas na těch dlouhých cestách nudí a proto si někdy zpívá. Zeptám se dětí, jestli neznají nějakou píseň o poštákovi.

Realizace 4. činnosti

Děti mi vyprávěly, jaké bylo jejich včerejší divadelní představení O Červené Karkulce. Tři holčičky nám chtěly zazpívat písničku, kterou ve hře slyšely. Na tuto hodinu jsem měla připravenou hudební výchovu, takže jsem byla ráda, že začneme ze stejného soudku. Holky si ale nemohly vzpomenout, jak píseň začíná. Pošťák nám začal vyprávět, že na jeho dlouhých cestách vlakem, autobusem i letadlem se občas nudí, všechny knihy už má přečtené, křížovky vyluštěné a proto si občas zazpívá. Zeptala jsem se dětí, zda znají nějakou písničku o poštákovi. Ani jedno dítě nevědělo, tak jsem jim kousek písně zazpívala. Po chvíli si všichni, až na jednoho chlapečka, vzpomněli na píseň *Jede, jede, poštovský panáček*. Zopakovali jsme si celý text písně jako básničku. Pro rozdýchání jsem použila papírové obálky. Každý jsme si dali obálku na nataženou dlaň a snažili jsme se ji odfouknout co nejdál. Obcházela jsem děti a upozorňovala jsem je na to, aby nezvedaly ramena. Poté jsme si celou písničku zkusili zazpívat za doprovodu kytary. Všimla jsem si, že chlapeček, který zpočátku nevěděl, o kterou píseň jde, si vzpomněl a zpíval se všemi ostatními. Poté, co jsme dozpívali, tak si holčičky si vzpomněly na píseň z divadla a přednesly

nám ji. Dále jsem dětem dala úkol: „Budete bez povídání předvádět to, co budu zpívat.“ Hrála jsem opět na kytaru *Jede, jede, poštovský panáček* a děti se snažily o narativní pantomimu. Děti po chvíli předvádění začaly křičet, pošťák je proto upozornil, že paní učitelka přece řekla, že to budou předvádět bez povídání. Následoval zpěv doprovázený na Orffovy nástroje. Děti si postupně ke mně chodily pro nástroje a vracely se zpátky na pódium. Po chvíli se z naší třídy ozývaly všechny nástroje. Zapomněla jsem předem říct, že ten, co má nástroj, sedí na pódiu a nástroj má před sebou položený na zemi. Na okamžik se třída utišila, ale zanedlouho se „koncert“ ozval znovu. Pošťák dětem vysvětlil, že když nebudou dodržovat stanovená pravidla, tak už zpívat nebudeme a oni si budou moci jít hrát s ostatními dětmi a náš program ukončíme. Uvedl příklad: „*Pravidla musíte dodržovat přeci všude, když budete hrát fotbal, také si nemůžete na hřišti dělat co vás napadne, jako třeba chytat míč do rukou, nebo se válet po zemi. Za těchto podmínek by vám dal rozhodčí žlutou nebo červenou kartu a už byste nemohly hrát. To samé platí i tady, a pokud pravidla nedodržíte, dostanete také nějakou kartu.*“ To na děti zabralo a ani jedno z nich už na svůj hudební nástroj nesáhlo. Nejprve jsem všem dohromady ukázala, jak na nástroje budou hrát. Všechny děti si to zkusily, ale každého jsem obešla a zkusila jsem to s ním. Aby si děti lépe zapamatovaly, jak budou zpěv doprovázet, ke hraní si říkaly stále do kola: POŠTA JEDE. Hráli jsme na každou dobu. Nejprve jsem hrála a zpívala jen já, děti hrály na své nástroje a říkaly si jen pomocná slova POŠTA JEDE, aby si to lépe zapamatovaly. Poté děti zkusily zpívat text písně a celkem jim to šlo. Mohly si mezi sebou vyměnit nástroje a píseň jsme zkusili znovu. Přišlo mi, že do nástrojů moc „třískají“, proto mě napadlo, že zkusíme na nástroje hrát co nejtišeji. Děti se moc snažily. Na úplný konec jsme si píseň zahráli a zazpívali i s nástroji ještě jednou. Jako každý den se děti s pošťákem rozloučily podáním ruky.

Děti byly dnes trošku rozjívené, ale myslím, že se to spravilo pošťákovým příkladem s fotbalem. To mě opět utvrdilo v tom, že děti pošťáka poslouchají, dělají, co jim řekne a berou ho jako autoritu.

7.5. 5. Den

<u>Věková skupina:</u>	5- 6 leté děti
<u>Počet dětí:</u>	10
<u>Námět:</u>	Posíláme dopis
<u>Předpokládaný čas:</u>	40 minut
<u>Cíle:</u>	Děti budou kreslit obrázek do dopisu, který nakonec hodí do schránky. Dozví se něco o tom, jak to chodí na poště a na co jsou poštovní schránky.
<u>Pomůcky:</u>	Papíry, pastelky, obálky, známky, adresy
<u>Prostředí:</u>	Třída MŠ, okolí mateřské školy
<u>Popis činnosti:</u>	S dětmi si budeme povídat o tom, jak vypadá a k čemu je poštovní schránka, jak to chodí na poště. „Napíšou“ (nakreslí) si dopis, na který nalepí známku, adresu napíšu já, a na dopolední vycházce všechny dopisy hodíme do schránky. Každé dítě si bude moct vybrat, komu dopis pošle- s omezením jen na maminku, tatínka, sourozence, sebe a prarodiče, v případě, že bydlí u nich doma.
<u>Motivace:</u>	„Děti, psaly jste už někdy opravdový dopis? Ne? Co kdybychom si dnes zkusili takový dopis napsat, pak ho hodit do schránky a poslat?“

Realizace 5. činnosti

Po příchodu jsme si opakovali, co jsme prožili v minulých dnech s loutkou. Děti sice promíchaly dny, ale pamatovaly si každou činnost, kterou jsme dělali. Chtěla jsem pro dnešní den vymyslet nějakou činnost, která by vše ve velkém završila. Děti se mě asi při druhé návštěvě ptaly, jestli vím, jak to na poště vypadá, jestli jsem tam někdy byla, a že by se tam se mnou chtěly jít podívat. Proto mě napadlo, že celý projekt zakončím exkurzí na poště. Byla jsem ze svého nápadu nadšená, ale jen do té doby, než jsem si uvědomila, že na Bílé Hoře žádná pošta není, že by nám to na samotné poště ani nedovolili a že by mi paní učitelka své děti jen tak nesvěřila. Vymyslela jsem tedy jiný konec. Povíдали jsme si o tom, zda děti ví, jak vypadají poštovní schránky a jestli vůbec ví, na co takové schránky jsou. Sedm dětí schránku nikdy

nevidělo a zbylé tři věděly alespoň jakou má barvu. Vysvětlili jsme jim s pošťákem, jak schránky vypadají a ukázali jsme dětem obrázek. Poté jsme si povídali o tom, že do takové schránky se hází dopisy, které chtějí lidé někomu poslat, že je musí pošťáci každý den vybírat a že takový dopis musí vypadat podle nějakých předpisů. Děti přišly dohromady na to, že dopis má mít známku, adresu a jméno. Závěr mého projektu byl tedy „napsat“ dopis, nalepit známku a hodit dopis do nejbližší schránky od školky. Mrzelo mě, že jsem s sebou neměla kameru, protože když se děti dozvěděly, že budou dopisy dělat samy, že je samy odešlou a mohou si vybrat, komu z rodiny ho pošlou, měly úžasné výrazy radosti a bylo vidět, že se nemohou dočkat, až s prací začneme. Zvolila jsem opět kreslení pastelkami, jelikož na jiné způsoby výtvarného tvoření jsem neměla ani prostor (v této části třídy nejsou stoly ani židle), ani dostatek času. Líbilo se mi, jak si děti při mé druhé návštěvě půjčovaly na kreslení pastelky a jak samostatně pracovaly, proto jsem se jich zeptala, zda si pamatují, jak kreslily minule a jaká jsme měli při kreslení pravidla. Děti si vše pamatovaly, takže si každý našel své místo, kde ho nikdo nerušil, dostal pastelky a na papír mohl kreslit cokoli. Pro případ, že by některé dítě nevědělo, jak začít, jsem jim poradila, že můžou kreslit např.: své přání, nějakou hezkou situaci, kterou si pamatují, třeba s pošťákem. Děti se vzájemně nerušily, pastelky si mezi sebou půjčovaly a u nikoho nenastal problém s tím, že by nevěděl, co má malovat. Když měly všechny domalováno, měly za úkol si obrázek podepsat. Dostaly obálku, do které si měl každý sám složit svůj dopis, a mohly si ještě pomalovat její zadní stranu. Koupila jsem nálepkové známky s postavičkami ze Čtyřlístku, s paní učitelkou jsme nadepsaly adresy a děti si mohly dopis zalepit. V šatně se děti vyptávaly, kde ta poštovní schránka je a jestli si ten dopis budou moci hodit samy. Na procházku jsem s sebou vzala i pošťáka. Schránka se nacházela asi půl kilometru od mateřské školy. U schránky jsem dětem opět zopakovala, k čemu slouží. Následně jsem loutku posadila na schránku a děti mohly začít házet dopisy. Fotografie příkládám do příloh. Pošťák dětem oznámil, že schránku ještě dnes vybere a za dva dny přijde příbuzným dopis. S dětmi už jsem se do školky nevracela a rozloučili jsme se u poštovní schránky. Jako každý den děti podaly pošťákovi ruku.

Z celého závěru projektu jsem velice nadšená. Dnešní program proběhl podle plánu a děti mě odměnily svými nadšenými výrazy a zápalem do celé činnosti.

8. SHRnutí VÝzkUMU

Pro realizaci experimentu (vyzkoušení si programu, který bude doprovázený, nebo úplně vedený loutkou) jsem si vybrala mateřskou školu Bělohorská, při okraji Prahy na Bílé Hoře. Škola se nachází v klidné ulici mezi rodinnými domy, kousek od obory Hvězda.

Při svém výzkumu jsem zjistila, že program s loutkou je pro děti velice zábavný a jsou jím nadšeny, ale pro pedagoga je ve velké míře dosti náročný. Naučit se ovládat tělo loutky a zkoordinovat její pohyby a hlavně umět jí dát hlas. To bylo pro mě velice obtížné, protože jsem občas měla problém měnit hlasy a párkrát se mi stalo, že jsem mluvila za loutku svým normálním hlasem a pro děti bylo v tu chvíli asi těžké rozpoznat, kdo vlastně mluví. Tuto skutečnost bych si sama sobě vytkla a pro příště se více snažila dávat si na to velký pozor.

Chtěla jsem si vyzkoušet program pro děti s loutkou a zajímalo mě, jak se děti budou zapojovat do programu, jak budou loutku brát a jestli to pro ně bude atraktivní a zábavné. Zkusila jsem projekt vytvořit tak, aby byl pro děti něčím novým a aby si z našich setkání odnesly nějaké nové vědomosti a zážitky. Program jsem přizpůsobila pošťáckému tématu.

Celý experiment probíhal podle mých představ, byl ale trochu ztížen skutečností, že jsme s dětmi byli ve stejné třídě jako paní učitelka se zbytkem třídy oddělení jen posuvnými dveřmi, takže se opakovaně stávalo, že děti do našeho „prostoru“ nakukovaly a moje skupina se tím rozptylovala. Pro příště bych upřednostnila dělat celý projekt buď pro celou jednu třídu, nebo být se skupinou dětí v jiné, samostatné místnosti.

Velmi kladně mě překvapilo to, když děti hned od začátku pokládaly loutce různé otázky a bavily se s ní jako s normálním člověkem. Také dokázaly poslechnout, když jim loutka něco vytkla nebo vysvětlovala.

9. DISKUZE

9.1. ROZBOR HYPOTÉZ

9.1.1. První hypotéza

- *Znění: Předpokládám, že alespoň 75% dětí ze skupin, bude brát loutku jako autoritu.*

Můj předpoklad, že alespoň 75% dětí ze skupiny bude brát loutku jako autoritu se potvrdil hned první den mého projektu. Loutka se stala součástí naší skupiny a děti ji přijaly přímo výtečně. Pokaždé, když loutka mluvila, všechny pozorně poslouchaly, odpovídaly na otázky a samy jí také otázky kladly.

9.1.2. Druhá hypotéza

- *Znění: Myslím si, že děti budou aktivně a nadšeně spolupracovat, protože program s loutkou pro ně bude zajímavý a zábavný.*

Děti při každém programu ochotně spolupracovaly a bylo vidět, že obsah projektu je pro ně zábavný a hlavně je pro ně něčím novým. Občas se stalo, že byly děti rozjívené a nedávaly pozor. Jak už jsem se zmínila při popisu „den po dni“, stačilo upozornit na určitá pravidla, která by měly děti dodržovat. Nejvíce mě potěšilo, když děti hned napoprvé poslechly v momentu, kdy je na hluk upozornila loutka.

Při každém loučení bylo evidentní, že se skupina těší na další setkání. Ptaly se, jestli přijdu zase zítra a hlavně, jestli přijde i pošťák Tonda. Na konci každého programu si chtěly potřást rukou s loutkou a pohladit ji.

9.1.3. Třetí hypotéza

- *Znění: Předpokládám, že děti budou dodržovat mnou a loutkou zadaná pravidla.*

Dodržování pravidel dětem nedělalo velké potíže, až na pár výjimek. První den kdy hledaly poklad jsem předpokládala, že si děti budou více pomáhat a nebudou hledat indicie individuálně. Po několika zopakování pravidel, že mají chodit všichni za ruce a o indicie se střídat, jsem usoudila, že po nich chci příliš.

Při zadávání úkolu jsem dbala na to, aby je po mně zopakovala ještě loutka a naopak, aby si je děti zapamatovaly. Také jsem se (i loutka), ptala, zda všichni zadání rozumí, aby se nestalo, že někdo dělá něco jiného. Občas jsem nechala pravidla některé dítě zopakovat.

Při zpívání a hře na Orffovy nástroje jsem udělala technickou chybu, když jsem dětem předem neřekla, že v momentě, kdy se jim dostane nástroj do rukou, mají ho položit před sebe na zem a nehrát na něj. Proto všechny děti hned začaly na nástroje hlasitě hrát, přičemž vznikl neskutečný hluk, který byl slyšet do vedlejší třídy.

Pro příště si dám větší pozor na neopakování této chyby.

9.1.4. Čtvrtá hypotéza

- *Znění: Myslím si, že program s loutkou bude více bavit děvčata.*

Můj předpoklad, že program bude více bavit děvčata, byl mylný. Chlapci se skvěle zapojovali do programu a spolupracovali stejně dobře, jako dívky. Překvapivé pro mě bylo, že např.: při kreslení dopisů si někteří chlapci s obrázkem vyhráli mnohem víc než některá děvčata a vydrželi u tvoření déle než ony.

10. ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zamýšlela nad zapojením loutky do denního programu mateřské školy pro děti ve věku 5- 7 let. Celý projekt byl utvořen pro skupinu deseti dětí, které jsem dostala k dispozici po dobu pěti dnů.

V teoretické části jsem se snažila komplexně shrnout poznatky o dramatické výchově, jejích cílech a metodách, o učitelích dramatické výchovy a o loutkářově řeči. Dále jsem se v této části zaměřila na historii loutky u nás, druhy loutek a v neposlední řadě také na vývoj dítěte ve věku 5- 7 let.

Praktická část popisuje průběh mého projektu v MŠ. Doba, kdy jsem s loutkou docházela do mateřské školy, snažila se plnit stanovené cíle a hledala odpovědi na mé otázky, které jsem si předem určila, byla pro mě, a troufám si říct, že i pro děti, velice zajímavá, obohacující a inspirující. Měla jsem možnost naučit děti něčemu novému a ukázat jim jiný způsob vedení programu. Děti byly ochotny přijmout mě i loutku mezi sebe a připravený program je vždy něčím nadchnul.

Nejvíce jsem byla překvapená, jak děti dokázaly loutku brát jako autoritu, poslouchat ji, klást jí otázky a chovat se k ní, jako k normálnímu člověku. Děti se postupně dozvíдалy informace o povolání listonoše, cvičily svou představivost při vymýšlení místa, kde by s pošťákem chtěly být, zazpívaly loutce píseň za doprovodu Orffových nástrojů, zahrály, nejprve pro loutku a poté pro zbytek třídy, krátké divadelní představení o zvířatech a na závěr napsaly a nakreslily dopis, který samy hodily na dopolední vycházce do schránky a poslaly ho rodičům či babičkám. I když, například při divadle, někdo nezvládl odříkat celý svůj text nebo se točil zády k publiku, viděla jsem na dětech, že si to užívají, a to pro mě byl uspokojivý pocit. Kdybych měla možnost s dětmi pracovat déle, zapojila bych do programu maňásky, které by se učily ovládat.

Jsem přesvědčená o tom, že až nastoupím jako učitelka do mateřské školy, budu ke své práci loutky používat, protože jsem se utvrdila v tom, že něco tak jednoduchého, jako je loutka, vykouzlí dětem úsměvy na tváři a děti se s větším nadšením zapojí do jakéhokoliv programu.

Věřím, že zapojení loutky do běžného provozu MŠ, přinese dětem nové zážitky, lépe udrží jejich pozornost při programu a zpříjemní učitelkám práci.

11. POUŽITÁ LITERATURA

1. BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika*. Praha: Orbis, 1963. ISBN 11- 019- 63.
2. DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004. ISBN 80- 7331- 008- 2.
3. DVOŘÁK, Jan V. *Herectví s loutkou*. Praha: ARTMA, 1997. ISBN 80- 7068- 069- 5.
4. MACHKOVÁ, Eva. *Základy dramatické výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. ISBN 14- 582- 80.
5. MIŠURCOVÁ, Věra, SEVEROVÁ, Marie. *Děti, hry a umění*. Praha: ISV, 1997. ISBN 80- 85866- 18- 8.
6. PROVAZNÍK, Jaroslav. *Děti a loutky*. Praha: Akademie múzických umění, 2008. ISBN 978- 80- 7331- 111- 7.
7. TICHÁ, Helena. *Význam loutky v práci učitele 1. stupně ZŠ*. Brno: Diplomová práce, 2008.
8. VALENTA, Josef. *Dramatická výchova a sociálně psychologický výcvik*. Praha: ISV, 1999. ISBN 80- 85866- 40-4.

12. PŘÍLOHY

Pošťák Tonda

Házení dopisů

Divadlo- text pohádky

Na paloučku uprostřed lesa stála malá, krásná, dřevěná chaloupka. Jednoho dne šla kolem myška. Postavila se před chaloupku a povídá:

„Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěla bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní také mohla bydlet.“

Myška zaklepala a zeptala se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“

Nikdo se neozval. Myška vlezla dovnitř a pěkně se v chaloupce zabydlela. O několik dní později skákala přes palouček žabka. Zastavila se a povídá:

„Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěla bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní také mohla bydlet.“

Žabka zaklepala a zeptala se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“ Z chaloupky se ozvalo: „Já, myška. A kdo jsi ty?“

„Já jsem žabka, mohla bych tu s tebou bydlet?“

„Pojď klidně dál, budeme tu bydlet spolu.“

Zanedlouho hopkal kolem zajíček. Zastavil se a povídá:

„Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěl bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní také mohl bydlet.“

Zaklepal a zeptal se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“

„Já myška, já žabka, kdo jsi ty?“ ozvalo se z chaloupky.

„Já jsem zajíček, mohl bych tu s vámi bydlet?“

„Jistě zajíčku, pojď k nám, budeme tu bydlet spolu.“

Za nějakou dobu letěla kolem chaloupky sova. Zastavila se a povídá:

„Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěla bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní také mohla bydlet.“

Zaklepala a zeptala se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“

„Já myška, já žabka, já zajíček. A kdo jsi ty?“

„Já jsem sova, mohla bych tu bydlet s vámi?“

„Ano sovo, pojď k nám, budeme tu všichni bydlet spolu.“

Zanedlouho šla kolem srnka. Zastavila se a povídá:

„Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěla bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní také mohla bydlet.“

Zaklepala a zeptala se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“

„Já myška, já žabka, já zajíček, já sova. A kdo jsi ty?“

„Já jsem srnka, mohla bych tu bydlet s vámi?“

„Samozřejmě srnko, pojď k nám bydlet.“

Po nějaké době šel kolem chaloupky ježek. Zastavil se a povídá:

„Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěl bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní také mohl bydlet.“

Zaklepal a zeptal se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“

„Já myška, já žabka, já zajíček, já sova, já srnka. A kdo jsi ty?“

„Já jsem ježek, mohl bych tu s vámi bydlet?“

„Ano ježku, pojď k nám, budeme tu bydlet všichni.“

Po pár dnech skákala kolem chaloupky veverka. Zastavila se a povídá:

„Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěla bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní také mohla bydlet.“

Zaklepal a zeptala se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“

„Já myška, já žabka, já zajíček, já sova, já srnka, já ježek. A kdo jsi ty?“

„Já jsem veverka, mohla bych tu s vámi bydlet?“

„Jistě veverko, pojď k nám,“

Zanedlouho běžela kolem chaloupky liška. Zastavila se a povídá:

„Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěla bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní také mohla bydlet.“

Zaklepal a zeptala se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“

„Já myška, já žabka, já zajíček, já sova, já srnka, já ježek, já veverka. A kdo jsi ty?“

„Já jsem liška, mohla bych tu s vámi bydlet?“

„Ano liško, pojď k nám.“

Po nějaké době šel kolem chaloupky velký medvěd. Zastavil se a povídá:

„Jé, to je krásná chaloupka. V takové bych také chtěl bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní také mohl bydlet.“

Zaklepal a zeptal se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“

„Já myška, já žabka, já zajíček, já sova, já srnka, já ježek, já veverka, já liška. A kdo jsi ty?“

„Já jsem medvěd, mohl bych tu s vámi bydlet?“

Zvířátka se podívala ven z chaloupky, uviděla velkého medvěda a ulekla se. Medvěd na nic nečekal a otevřel dvířka chaloupky. Jak chtěl vlézt dovnitř, zbořil celou chaloupku, protože byl moc veliký. Zvířátka se polekala ještě víc a utekla zpátky do lesa do svých pelíšků.